

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף ד

ועוד קשה: מנין בכלל שעשה דוחה את לא תעשה?

המקור הוא מכך שנאמר "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו" ובפסוק שלאחריו נאמר "גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה", ואנו דורשים 'סמוכים' (= את סמיכות הפסוקים זה לזה) ללמדנו שמותר שעטנז בציצית. הרי שעשה של מצוות ציצית דוחה את לא תעשה של שעטנז, ומכאן המקור שעשה דוחה את לא תעשה.

שאין חוסמין אותה: שאין סותמים את טענותיה ומכריחים אותה להתייבם, אלא להיפך - מכריחים אותו לחלוץ, שנאמר וכו' א"כ מוכח שדורשים 'סמוכים'.

במשנה תורה: בספר דברים, וה'סמוכים' הנ"ל של שעטנז וציצית נכתב בספר דברים.

ובעלמא מנין דלא דריש? מנין שרבי יהודה לא דורש 'סמוכים' בשאר התורה (חוץ מספר דברים)? שנאמר בספר שמות "מכשפה לא תחיה" ונאמר בסמוך "כל שכב עם בהמה מות יומת", ואמר רבי יהודה - וכי בגלל שהם 'סמוכים' נוציא את המכשף לסקילה שהיא המיתה הכי חמורה? ומכאן שרבי יהודה לא דורש 'סמוכים'.

ומנין שרבי יהודה דורש 'סמוכים' בספר דברים? **דתנן, נושא אדם אנוסת אביו**: לדעת רבנן - אם אביו אנס או פיתה אשה מותר לבנו לשאת אותה, שרק אשה שאביו נשאה ע"י אישות של קידושין אסורה עליו ולא אשה שאביו אנס. וכן מותר לאדם לשאת אשה שבנו אנס או פיתה אותה, לפי שהיא אינה חשבת לכלתו, שרק אשה שבנו לקחה ע"י קידושים נחשבת לכלתו ולא אשה שבנו אנס.

רבי יהודה חולק ואוסר לשאת את אנוסת או מפותת אביו, משום שנאמר בספר דברים "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו", ופסוק זה עוסק באשה שאביו אנס, משום שנאמר לפני כן "ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף" (= וזהו פסוק העוסק באונס), ומכך שהם 'סמוכים' אנו לומדים שהפסוק "לא יגלה כנף אביו"

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

עוסק באשה שאביו אנס. הרי שאף שרבי יהודה לא דורש 'סמוכים' בשאר התורה, אבל בספר דברים הוא כן דורש.

ורבנן החולקים על רבי יהודה סוברים שאין זה 'סמוכים', משום שביניהם מופיע הקטע "לא יקח איש את אשת אביו" (= סדר הפסוקים: "וְנָתַן הָאִישׁ הַשֶּׁכֶב עִמָּהּ לְאָבִי הַנֶּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תְהִיָּה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא יוּכַל שְׁלַחָה כָּל יָמָיו: לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֲבִיו וְלֹא יִגְלֶה כֶּנֶף אֲבִיו" הפסוקים הצבועים באדום הם ה'סמוכים' לדעת רבי יהודה, רבנן סוברים שאין 'זה סמוכים' בגלל הקטע הצבוע בסגול המפריד ביניהם), והפסוק עוסק בשומרת יבם: **לראובן יש אבא בשם שמעון < לשמעון יש אח ושמו לוי < לוי נשוי לשרה < לוי מת ללא בנים < שרה נופלת לפני שמעון (אביו של ראובן) וממתינה ליבום.** לדעת רבנן הפסוק בא לאסור את שרה (= שהיא 'שומרת יבם' דהיינו שהיא ממתינה ששמעון ייבם אותה) לראובן בנו של שמעון. ואף שגם אם היא היתה נופלת ליבום לפני איש זר היא היתה אסורה לראובן (= אסור לשומרת יבם להינשא לשום אדם שבעולם מלבד ליבם שלה), אלא שהפסוק בא להוסיף לאו נוסף על ראובן הבן שאם הוא ישאנה הרי הוא עובר בשני לאוין.

ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש: מדוע רבי יהודה שלא דורש 'סמוכים' בשאר התורה, כן דורש בספר דברים?

תירוץ א' - משום דמוכח: אם הפסוק הנ"ל בא להוסיף לאו על שומרת יבם כדעת רבנן, א"כ מדוע הוא לא נכתב בפרשת עריות (= בפרשת אחרי-מות)? אלא בהכרח שהיא נכתבה כאן כדי לדרוש 'סמוכים' לפרשת אונס.

תירוץ ב' - משום דמופני: שלכאורה הקטע "וְלֹא יִגְלֶה כֶּנֶף אֲבִיו" מיותר, שהרי בכדי ללמוד את דין 'שומרת יבם' די בקטע הראשון של הפסוק - "לא יקח איש את אשת אביו", אלא בהכרח שהוא נכתב כדי שנדרוש 'סמוכים' לפרשת אונס.

וגבי ציצית נמי: וכך גם לגבי ציצית (שממנה הבאנו ראייה לעשה דוחה לא תעשה-מ'סמוכים') שהיא כתובה בחומש דברים, מודה רבי יהודה שדורשים סמוכים מכיון ש-א. מוכח הדבר ב. יש בה מילים מיותרות.

א. מדוע התורה לא כתבה את הפסוק "גְדֻלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ" בפרשת ציצית (פרשת שלח בחומש במדבר)?

ב. הפסוק "לא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה צֹמֵר וּפְשָׁתִים" מיותר, שהרי כבר כתוב בחומש ויקרא "וּבָגְד בְּלָאִים שְׂעֵטָנָה לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ".

הני מצרך צריכי: הגמרא דוחה. הפסוק "לא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה" אינו מיותר. כי משני הפסוקים יחדיו אנו לומדים את הכלל שאפילו העלאה על הגוף להנאת חימום אסורה. ולא רק לבישה להנאה, ומאידך אפילו לבישה שלא להנאה (כ'דוגמנת' למכירה) מותרת.

א"כ לכתוב רחמנא: עדיין המילים "לא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה צֹמֵר וּפְשָׁתִים" מיותרות, שהרי כבר לומדים ש'שעטנ' הוא צמר ופשתים מהמילה 'בָּגֶד' שבפסוק המובא בויקרא "וּבָגְד בְּלָאִים שְׂעֵטָנָה לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ", וכדברי רבי ישמעאל.

ופרט לך הכתוב: לגבי צרעת "וְהִבְגֵד כִּי יְהִיֶּה בּוֹ נֶגַע צָרְעַת בְּבָגְד צֹמֵר אוּ בְּבָגְד פְּשָׁתִים".

ואכתי איצטריך: הגמרא דוחה. מהפסוק "וּבָגְד בְּלָאִים שְׂעֵטָנָה לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ" היינו חושבים שדוקא בהעלאה אסור לערב את שני המינים צמר ופשתים בלבד, אבל בלבישה שהיא הנאה גדולה יותר יהיה איסור שעטנז לערב כל שני מינים שבעולם. ועל כך מלמד הפסוק "לא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה צֹמֵר וּפְשָׁתִים" שגם בלבישה רק צמר ופשתים נאסרו.

הגמרא מתרצת: אם כן אפשר ללמוד זאת בגזירה שווה מ'שעטנז' הנאמר בלבישה מהעלאה. ואם כן 'צמר ופשתים' מיותר לדרוש סמוכים לגדילים תעשה לך'.

ותנא דבי רבי ישמעאל: ביססנו את זה שהפסוק "לא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה צֹמֵר וּפְשָׁתִים" מופנה - על פי תנא דבי רבי ישמעאל ש'בגד' הנאמר בתורה הכוונה לצמר או פשתים. לפי זה קשה מדוע צריך לדרוש סמוכים להתיר כלאיים בציצית (לא תלבש שעטנז .. גדילים תעשה לך), והרי כבר כתוב בפרשת ציצית "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְּגְדֵיהֶם לְדַרְתָּם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכֹּהֵן פְּתִיל תְּכֵלֶת". וכאמור 'בגד' הוא צמר או פשתים, ואילו 'תכלת' היא צמר (כדלהלן)?

מדשש כיתנא תכלת עמרא: בגדי הכהונה עשויים מצמר או פשתים בלבד (כנלמד מיחזקאל), ומהם עשו "תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ". מכך שהתורה פירשה ש'שש' הוא פשתן, משמע ששאר המינים הם צמר (להרחבת הלימודים עיין רש"י).

איצטריך: כי מהפסוק "וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל כְּנָפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן פִּתִּיל תְּכֵלֶת" היינו סוברים בטעות שרבי ישמעאל מסכים לדיוק של רבא מהמילה 'הַכֹּהֵן' – מין כנף'. שאמנם הבגד הוא צמר או פשתים, אבל על בגד צמר צריך להטיל רק חוט צמר (ותכלת), ואילו על בגד פשתן צריך להטיל רק חוט פשתן, אך כלאיים בציצית לא הותרו. ולכן צריך את ה'סמוכים' ללמד זאת.

רבי ישמעאל ודאי אינו מסכים עם דעתו של רבא המובאת להלן, אלא היתה הוה אמינא שהוא ינקוט רק את דיוקו של רבא ב'הכנף מין כנף' (כפי שהולכת הגמרא ומבארת).

דברא רמי: רבא הקשה שמצד אחד משמע שעל חוטי הציצית להיות מאותו מין הבגד שבו היא מוטלת, שנאמר "וְנָתְנוּ עַל-צִיצֵת הַכֹּהֵן פִּתִּיל תְּכֵלֶת" כלומר שהציצית תהיה ממין הכנף. ומצד שני משמע שעל חוטי הציצית להיות רק מצמר ופשתן שנאמר "לֹא תִלְבַּשׁ שְׂעֵטָנָה צֶמֶר וּפְשֵׁתִים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת כְּסוּתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהּ". אלא יישוב הדברים כך הוא: כשהחוט של הציצית עשויים מצמר ופשתן, הם פוטרים את כל סוגי הבגדים, וכשחוטי הציצית הם ממין אחר הם צריכים להיות מאותו סוג של הבגד (כגון כשהבגד ממשי חוטי הציצית צריכים להיות דוקא ממשי).

אבל תנא דברי רבי ישמעאל חולק על רבא וסובר שרק בגד צמר או פשתים חייב בציצית.